

Сімейна медіація

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	<i>Перший (бакалаврський)</i>
Галузь знань	<i>C - соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини</i>
Спеціальність	<i>C5 Соціологія</i>
Освітня програма	<i>Врегулювання конфліктів та медіація</i>
Статус дисципліни	<i>Нормативна</i>
Форма навчання	<i>очна(денна)</i>
Рік підготовки, семестр	<i>4 курс, осінній семестр</i>
Обсяг дисципліни	<i>4 кред. ЕКТС/120 годин: лекції – 16 год., семінарські – 30 год., самостійна робота – 74 год.</i>
Семестровий контроль/ контрольні заходи	<i>Залік, МКР, реферат</i>
Розклад занять	<i>https://schedule.kpi.ua/</i>
Мова викладання	<i>Українська</i>
Інформація про керівника курсу / викладачів	<i>Лектор: к.філос.н., доц. Коломієць Тетяна Володимирівна 050-357-84-75 Семінарські: викладач, Баханов Олексій Юрійович, e-mail: bakhanov@ukr.net</i>
Розміщення курсу	<i>https://do.ipk.kpi.ua/course/view.php?id=8442</i>

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

У розмаїтті соціальних конфліктів окреме місце займають сімейні конфлікти. Сімейні конфлікти – це суперечності між членами сім'ї на основі зіткнення протилежно спрямованих мотивів, цінностей, поглядів а також конфлікти гендерних ролей та суперечності між експектаціями та реальністю в їх реалізації. Проходження курсу дасть можливість визначати, діагностувати та регулювати сімейні конфлікти за допомогою одного з найдієвіших інструментів – медіації.

Серед різноманітних інструментів врегулювання конфліктів: примирення, арбітраж, фасилітація та медіація одними з найбільш ефективних і оптимальних є медіація. Медіація – це неформалізована, але чітко структурована процедура врегулювання конфлікту за участі нейтрального посередника (медіатора), який підтримує сторони у досягненні ними взаємовигідного рішення. Основні принципи медіації – рівність сторін, неупередженість, конфіденційність та добровільність дають змогу у процесі вирішення конфлікту досягнути консенсусу з максимальним урахуванням бажань та вимог конфліктуючих сторін (win-win).

Завдяки засвоєнню змісту курсу студенти матимуть можливість аналізувати історичні передумови та ціннісні основи сімейної медіації, шляхи врегулювання конфлікту, що спираються на новітні соціологічні дослідження. Викладач надаватиме цілісний огляд багатоманітних підходів до визначення сучасних сімейних конфліктів та характеризуватиме соціальні причини їх виникнення і особливості прояву. На заняттях буде виявлено принципи та технології сімейної медіації як найоптимальнішого інструменту врегулювання конфліктів. Викладач продемонструє роль посередництва і переговорів у врегулюванні і трансформації конфлікту.

Студенти вмітимуть здійснювати аналіз причин, динаміки та наслідків конфлікту шляхом побудови карти конфлікту на практичних заняттях. Від студентів очікується вміння застосовувати сучасні принципи, моделі та техніки сімейної медіації в процесі врегулювання конфліктів. Для провадження подальшої професійної діяльності студенти набувають навичок активного слухання, ненасильницького спілкування, розвитку емоційного інтелекту в процесі врегулювання конфлікту, отримують знання щодо особливостей процесу сімейної медіації.

Комунікація з викладачем можлива і заохочуватиметься в межах навчальних занять, а також в межах консультацій з викладачем, місце та час якої повідомляється студентам додатково.

Компетентності, які набуваються під час вивчення дисципліни:

Загальні компетентності:

- Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях (ЗК01);
- Здатність працювати в команді (ЗК03);
- Здатність бути критичним і самокритичним (ЗК04);
- Здатність діяти соціально відповідально та свідомо (ЗК06);
- Навички міжособистісної взаємодії (ЗК07);
- Здатність використовувати у професійній діяльності базові знання у галузі природничих і соціально-поведінкових наук (ЗК15);
- Здатність вести дослідницьку діяльність, включаючи аналіз проблем, постановку цілей і завдань, вибір способу й методів дослідження, а також оцінку його якості (ЗК16)

Фахові компетентності:

- Здатність дотримуватися у своїй діяльності норм професійної етики соціолога (ФК08);
- Здатність здійснювати аналіз соціальних причин та наслідків конфлікту (ФК09);
- Здатність організувати та підтримувати безпечний та комфортний простір для конструктивних переговорів (ФК10);
- Здатність здійснювати процедуру медіації, налагоджувати та підтримувати комунікацію між різними сторонами конфлікту (ФК11);
- Здатність вести інформаційно-просвітницьку діяльність на територіях, що перебувають (або тривалий час перебували) в зоні бойових дій (ФК12)
-

Програмні результати навчання:

- Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності (РН01);
- Ефективно виконувати різні ролі (зокрема організатора, комунікатора, критика, генератора ідей, виконавця тощо) у команді в процесі вирішення фахових задач (РН06);
- Знати та дотримуватися етичних норм професійної діяльності соціолога (РН12);
- Відслідковувати актуальну ситуацію в процедурі медіації, прогнозувати її розвиток, скеровувати перемовини відповідно до етапів медіації (РН15).

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Пререквізити: Медіація у врегулюванні конфліктів, Теорія і практика переговорних процесів, Соціологія та психологія криз та конфліктів, Соціологія гендерних конфліктів

Постреквізити: результати навчання з дисципліни можуть бути використані під час виконання кваліфікаційної роботи та у професійній діяльності у сфері врегулювання конфліктів.

3. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Трансформація сучасної сім'ї як формування підґрунтя сімейних конфліктів.

Тема 2. Сімейні конфлікти: поняття, підходи, типологія.

Тема 3. Поняття, принципи та процедура сімейної медіації.

Тема 4. Діти в сімейних конфліктах та в сімейній медіації.

Тема 5. Попередній етап сімейної медіації: особливості і завдання.

Тема 6. Емоційний інтелект в сімейній медіації.

Тема 7. Моделі і техніки сімейної медіації.

Тема 8. Роль та професійні компетентності медіатора в процесі сімейної медіації.

Тема 9. Перспективи розвитку сімейної медіації в Україні і за кордоном.

4. Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни достатньо опрацювати навчальний матеріал, який викладається на лекціях, а також ознайомитись з:

4.1 Базова література

1. Джонс, А. (2018). Сімейна медіація: техніки, процеси, результати. Львів: Видавництво «Скрипторій».
2. Іваненко, С. І. (2020). Сімейна медіація в Україні: теорія та практика. Київ: Центр правової освіти.
3. Коваленко, Ю. В. (2019). Медіація конфліктів у сім'ї: кейси і рішення. Одеса: Фенікс.
4. Назаренко, В. В. (2022). Медіаційні інструменти: чек-листи і шаблони для практиків. Львів: Літопис.
5. Лапко, Т. М. (2021). Практичні методики медіації для сімейних консультантів. Київ: Наукова думка.

4.2 Допоміжна література:

1. Агеєва В. Жіночий простір: Феміністичний дискурс українського модернізму./ В.Агеєва. – К.: Факт, 2008. – 360с.
2. Веремчук А. М. Конфлікти у спілкуванні та шляхи їх розв'язання. Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка Національної АПН України. Проблеми загальної та педагогічної психології. 2012. Т. 24. ч. 6. С. 67–74.
3. Збірка статей «5 років діалогу і 25 років медіації в Україні: від протистояння до порозуміння» [редактори-укладачі: А. Гусев, К.Гусева, Г. Похмелкіна. За заг. ред. І. Терещенко] - К.: ВАІТЕ, 2019. - 340 с.: іл. – Англ., рос., укр.
4. Коломієць Т.В. Подолання гендерної асиметрії як механізм регулювання соціальних конфліктів українського суспільства // Політологія. Соціологія. Право. Вісник КПІ ім. Ігоря Сікорського. С.74-79. Режим доступу: <http://visnyk-ppsp.kpi.ua/article/view/195641/195986>

5. Стоун Д., Петтон Б., Гін Ш. Складні розмови: як обговорювати те, що хвилює найбільше; пер. з англ. О.Ліпської. – Х.: Віват, 2019. – 272 с.
6. Lisa Schirch & David Camp, The little book of Dialogue for Difficult Subjects: A Practical Hands – On Guide, Intercourse, PA: Good Books, 2007.
7. Best Practices for Government Agencies, Guidelines for Using Collaborative Agreement –Seeking Processes, Report and Recommendations of the SPIDR Environment/Public Disputes Sector, 1997.
8. Гарольдсон, Л., & Вілсон, М. (2017). Інструменти переговорів для медіаторів. Харків: Право.
9. Мартінес, П. (2018). Навички ефективних переговорів у сімейній медіації (пер. з англ.). Київ: Професіонал.
10. Олійник, І. П. (2016). Посібник із сімейної медіації для соціальних працівників. Вінниця: Нова Книга.
11. Тимченко, Р. І. (2021). Роль медіації у вирішенні конфліктів подружжя: практичні аспекти // Сімейне право, № 3, с. 12–26.
12. Христюк, В. Ю. (2022). Медіація в спорах про дітей: аналіз практичних стратегій // Юридична практика сьогодні, № 8, с. 33–47.

В якості допоміжних матеріалів пропонується використання інформаційні ресурси кафедри соціології, що містять відеоматеріали з лекціями провідних вчених, їх монографії і статті, а також методичні матеріали і архів фахового наукового видання кафедри.

1. <http://www.socio-journal.kpi.kiev.ua/> - Вісник КПІ ім. Ігоря Сікорського. Соціологія. Політологія. Право.
2. <http://i-soc.com.ua/journal/content.php> – Соціологія: теорія, методи, маркетинг.
3. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.
4. <https://prometheus.org.ua/>. Найкращі онлайн-курси України та світу.
5. <https://nsuworks.nova.edu/pcs/about.html> – Peace and Conflict Studies Journal

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекційні заняття

Лекція 1.

Тема 1. Трансформація сучасної сім'ї як формування підґрунтя сімейних конфліктів.

Основні питання: Поняття сім'ї. Інституційні характеристики та функції сім'ї. Сім'я як мала соціальна група. Види та типи сімей. Історичний та культурний характер трансформації сім'ї. Зміни гендерних ролей в сучасній сім'ї.

СРС: Антропологічні, кроскультурні, психологічні дослідження сім'ї.

Лекція 2.

Тема 2. Сімейні конфлікти: поняття, підходи, типологія.

Основні питання: Основні питання: Сімейні конфлікти: поняття, типологія. Гендерно-рольові конфлікти в сім'ї. Патріархальні та егалітарні сім'ї. Причини виникнення та шляхи врегулювання конфліктів у в сім'ї. Міжпоколінні конфлікти в сім'ї. Ціннісні конфлікти в сім'ї. Проблема свободи репродуктивного вибору. Концепція відповідального батьківства. Свобода репродуктивного вибору. Трансформація сучасної сім'ї.

СРС: Чайлд-фрі як прояв конфлікту цінностей.

Лекція 3.

Тема 3. Поняття, принципи та процедура сімейної медіації.

Основні питання: Поняття медіації як альтернативного інструменту врегулювання конфліктів. Основні принципи медіації (Нейтральність / Безоціночність, Розподіл відповідальності, Добровільність, Конфіденційність) та їх характеристики. Процедура медіації (премедіація, етапи медіації, сепаратні зустрічі, результати медіації). Стратегія «виграш-виграш» у медіації. Особливості реалізації сімейної медіації.

СРС: Роль премедіативного етапу у процесі медіації.

Лекція 4.

Тема 4. Діти в сімейних конфліктах та в сімейній медіації.

Основні питання: Основні теорії виховання. Витоки конфліктів батьків і дітей. Асиметричне батьківство. Особливості процесу сепарації дітей у сім'ї. Діти в процесі розлучення. Проблеми участі дітей у сімейній медіації.

СРС: Дитячі травми та їх вплив на сімейні конфлікти.

Лекція 5.

Тема 5. Попередній етап сімейної медіації: особливості і завдання.

Основні питання: Поняття попереднього етапу (премедіації) та його роль у сімейній медіації.

Функції премедіації. Поняття і критерії медіабельності сімейного конфлікту. Залучення сторін в медіацію: виклики і труднощі.

СРС: Робота зі спротивом в процесі медіації.

Лекція 6.

Тема 6. Емоційний інтелект в сімейній медіації.

Основні питання: Поняття емоцій. Фізіологічна природа емоцій. Поняття емоційного інтелекту. Основні теорії дослідження EI. Ненасильницьке спілкування як основа емоційного інтелекту. Робота з емоціями сторін в процесі медіації.

СРС: основні техніки роботи з емоціями.

Лекція 7.

Тема 7. Моделі і техніки сімейної медіації.

Основні питання: Медіація врегулювання спорів. Добровільна та обов'язкова медіація. Он-лайн медіація. Відновна модель. Наративна модель. Класична модель. Оціночна модель. Техніка ненасильницького спілкування М.Розенберга в процесі медіації (модель шакала та модель жирафа). Використання основних принципів Гарвардської школи переговорів у техніці медіації (люди, інтереси, варіанти рішень, критерії).

СРС: Охарактеризуйте поняття «медіабельність конфлікту».

Лекція 8.

Тема 8. Роль та професійні компетентності медіатора в процесі сімейної медіації.

Основні питання: Конфліктологічні, процедурні, правові компетентності медіатора. Комунікативні навички медіатора: активне слухання. Техніки активного слухання: невербальна комунікація (погляд, міміка, психологічний простір, жести, поза, темп мови, тон і тембр голосу), використання пауз (мовчання), іменування відчуттів, прояснення / уточнення, перефразовування, резюмування. Аналіз процесу викривлення інформації в ході медіації: ситуативна вправа «Велик Івана».

СРС: Роль емпатії у ненасильницькій комунікації.

Тема 9. Перспективи розвитку сімейної медіації в Україні і за кордоном.

Основні питання: Історичні аспекти розвитку сімейної медіації. Компаративний аналіз сімейної медіації в Україні та за кордоном. АСМУ (Асоціація сімейних медіаторів України): цілі, завдання, ресурси. Можливості і обмеження застосування сімейної медіації у випадках сімейного насилля.

СРС: Перспективи розвитку сімейної медіації в Україні.

Семінарські (практичні) заняття

Тема 1. Трансформація сучасної сім'ї як формування підґрунтя сімейних конфліктів.

Семінарське заняття 1.

1. Поняття сім'ї. Інституційні характеристики та функції сім'ї.
2. Сім'я як мала соціальна група.
3. Види та типи сімей.
4. Зміни гендерних ролей в сучасній сім'ї.

У результаті семінарського заняття студенти мають можливість виокремити головні сутнісні характеристики сучасної сім'ї, проаналізувати зміну ролей в сучасній сім'ї.

Тема 2. Сімейні конфлікти: поняття, підходи, типологія.

Семінарське заняття 2.

1. Сімейні конфлікти: поняття, типологія.
2. Причини виникнення та шляхи врегулювання конфліктів у в сім'ї.
3. Міжпоколінні конфлікти в сім'ї. Ціннісні конфлікти в сім'ї.

У результаті семінарського заняття студенти під керівництвом викладача розглянуть конфліктні кейси. Розробляють карту конфлікту.

Семінарське заняття 3.

1. Проблема свободи репродуктивного вибору.
2. Чайлд-фрі як прояв конфлікту цінностей.

У результаті семінарського заняття студенти під керівництвом викладача визначають рівень емоційної напруги конфлікуючих сторін, та оберуть стратегію вирішення конфлікту.

Тема 3. Поняття, принципи та процедура сімейної медіації.

Семінарське заняття 4.

1. Поняття медіації як альтернативного інструменту врегулювання конфліктів.
2. Основні принципи медіації (Нейтральність / Безоціночність, Розподіл відповідальності, Добровільність, Конфіденційність) та їх характеристики.

У результаті семінарського заняття студенти визначають і проаналізують Нейтральність / Безоціночність, Розподіл відповідальності, Добровільність, Конфіденційність як основні принципи медіації.

Семінарське заняття 5.

1. Процедура медіації (премедіація, етапи медіації, сепаратні зустрічі, результати медіації).
2. Стратегія «виграш-виграш» у медіації. Особливості реалізації сімейної медіації.

У результаті семінарського заняття студенти визначають етапи медіації і проаналізують результати.

Тема 4. Діти в сімейних конфліктах та в сімейній медіації.

Семінарське заняття 6.

1. Основні теорії виховання.
2. Витоки конфліктів батьків і дітей.
3. Асиметричне батьківство. Особливості процесу сепарації дітей у сім'ї.
4. Діти в процесі розлучення.
5. Проблеми участі дітей у сімейній медіації.

У результаті семінарського заняття студенти проаналізують основні концепції виховання та визначають особливості поведінки дітей у сімейних конфліктах та сімейній медіації.

Тема 5. Попередній етап сімейної медіації: особливості і завдання.

Семінарське заняття 7.

1. Поняття попереднього етапу (премедіації) та його роль у сімейній медіації.
2. Функції премоделіації.
3. Поняття і критерії медіабельності сімейного конфлікту.

У результаті семінарського заняття студенти визначають роль та значення попереднього етапу у процесі сімейної медіації.

Семінарське заняття 8.

1. Залучення сторін в медіацію: виклики і труднощі.
2. Робота зі спротивом в процесі медіації.

У результаті семінарського заняття студенти навчаються працювати зі спротивом сторін.

Тема 6. Емоційний інтелект в сімейній медіації.

Семінарське заняття 9.

1. Поняття емоцій. Фізіологічна природа емоцій.
2. Поняття емоційного інтелекту.
3. Основні теорії дослідження EI.

У результаті семінарського заняття студенти проаналізують емоційний інтелект як важливу складову сімейної медіації.

Семінарське заняття 10.

1. Ненасильницьке спілкування як основа емоційного інтелекту.
2. Робота з емоціями сторін в процесі медіації.

У результаті семінарського заняття студенти вивчать основні техніки роботи з емоціями.

Тема 7. Моделі і техніки сімейної медіації.

Семінарське заняття 11.

1. Добровільна та обов'язкова медіація. Он-лайн медіація.
2. Відновна модель. Наративна модель.
3. Класична модель. Оціночна модель.

У результаті семінарського заняття студенти зможуть розрізнити типи медіації, характеризувати основні моделі — відновну, наративну, класичну та оціночну — й застосовувати їх у аналізі практичних ситуацій.

Семінарське заняття 12.

1. Техніка ненасильницького спілкування М.Розенберга в процесі медіації (модель шакала та модель жирафа).
2. Використання основних принципів Гарвардської школи переговорів у техніці медіації (люди, інтереси, варіанти рішень, критерії).
3. Техніки активного слухання: невербальна комунікація (погляд, міміка, психологічний простір, жести, поза, темп мови, тон і тембр голосу), використання пауз (мовчання), іменування відчуттів, прояснення / уточнення, перефразовування, резюмування.
4. Аналіз процесу викривлення інформації в ході медіації: ситуативна вправа «Велик Івана».

У результаті семінарського заняття студенти формують навички використання основних принципів Гарвардської школи переговорів у техніці сімейної медіації (люди, інтереси, варіанти рішень, критерії).

Тема 8. Роль та професійні компетентності медіатора в процесі сімейної медіації.

Семінарське заняття 13.

1. Конфліктологічні, процедурні, правові компетентності медіатора.
2. Комунікативні навички медіатора: активне слухання.

У результаті семінарського заняття студенти зможуть визначати та порівнювати конфліктологічні, процедурні й правові компетентності медіатора, а також застосовувати комунікативні навички, зокрема техніки активного слухання, у медіаційному процесі.

Тема 9. Перспективи розвитку сімейної медіації в Україні і за кордоном.

Семінарське заняття 14.

1. Історичні аспекти розвитку сімейної медіації.
2. Компаративний аналіз сімейної медіації в Україні та за кордоном.
3. АСМУ (Асоціація сімейних медіаторів України): цілі, завдання, ресурси.
4. Можливості і обмеження застосування сімейної медіації у випадках сімейного насилля.

У результаті семінарського заняття студенти розглядають перспективи розвитку сімейної медіації в Україні і за кордоном

Семінарське заняття 15.

Модульна контрольна робота

6. Самостійна робота студента

Самостійна робота здобувача включає:

підготовка до аудиторних занять – 54 год;

підготовка до модульної контрольної роботи – 4 год;

підготовка реферату – 10 год.

підготовка до заліку – 6 год.

Загалом – 74 год.

Під час планування індивідуального завдання з певного ОК необхідно забезпечити баланс часу СРС відповідної освітньої компоненти. Підґрунтям цього розрахунку є орієнтовні норми часу на виконання здобувачами вищої освіти окремих робіт:

Вид роботи	Підготовка до одного аудиторного академічного часу					Підготовка та складання		Виконання	
	Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	МКР* (денна)	Залік	Екзамен	ІСЗ (денна)	ДКР (заочна)
Норма часу (год.)	0,3-0,5	0,5-1	1,5-2	1-1,5	2	6	30	10-15	10-20

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Опрацьовуючи навчальний матеріал кредитного модуля «Сімейна медіація», студенти виконують індивідуальне семестрове завдання шляхом написання реферату. Значна увага буде приділятися симуляційним вправам з проведення процедури сімейної медіації за певними кейсами. Самостійне проведення процедури сімейної медіації сприяє поглибленню теоретичних знань студентів з окремих тем модуля та сприяє формуванню компетентностей використовувати

знання для вирішення відповідних практичних завдань. Практичні кейси студенти складають самостійно, та подають на перевірку викладачу. Проведення процедури медіації відбувається на практичних заняттях.

Відвідуваність і виконання завдань

Дисципліна є інноваційною для системи української вищої освіти. За умови практичної відсутності у вітчизняному науково-освітньому просторі комплексних навчально-наукових видань з даної проблематики, дуже важливо відвідувати лекції, на яких висвітлюватиметься систематизований навчальний матеріал, в обсязі, достатньому для опанування дисципліни магістрами. Студенту складно буде належно підготуватись до семінарського заняття, виконати практичне завдання, якщо він буде пропускати лекції. Тому для студентів, які бажають продемонструвати відмінні результати навчання, активна робота на лекційних заняттях просто необхідна і буде оцінюватись під час проведення експрес-контрольних. Разом з тим, відпрацьовувати пропущені лекції не потрібно.

Активна участь студента на практичних заняттях є обов'язковою і буде вимагатись. Рейтинг студента значною мірою формуватиметься за результатами його роботи на практичних (семінарських) заняттях. Кожне пропущене практичне заняття (незалежно від причин пропуску) знижує підсумковий рейтинг студента з дисципліни.

Теми і завдання для практичних занять передбачені силабусом дисципліни, доступні у системі «Кампус» та Moodle.

На лекціях та практичних заняттях допускається використання ноутбуків, смартфонів, але лише для цілей, зумовлених темою заняття і відповідним тематичним завданням. Використовувати зазначені (та інші подібні) засоби для розваги чи спілкування під час заняття не варто. Відповідати на питання викладача, читаючи з екрану смартфона, ноутбуку, підручника чи іншого паперового носія не варто також. Це характеризує рівень підготовки студента не з кращого боку.

Форми роботи

Навчальні заняття з дисципліни «Сімейна медіація» проводяться у формі лекцій та семінарських занять.

На лекціях викладач формулює положення теорій, видів і технік сімейної медіації, демонструє кейси сучасних конфліктів та процедур медіації, за необхідності, відтворюючи матеріал у вигляді презентації. Лекції відбуваються у формі діалогу, коли викладач задає зустрічні запитання аудиторії щодо навчального матеріалу, може попросити дати оперативну відповідь на поточне запитання, або матеріал попередніх занять.

Основною формою роботи на семінарському занятті є як відповіді на теоретичні питання, так і робота з практичними кейсами.

Неформальна освіта.

За бажанням здобувача, в умовах, що не сприяють регулярному відвідуванню занять, допускається вивчення окремих змістовних частин дисципліни в асинхронному режимі, зокрема через опанування дистанційних курсів та інших форм неформального навчання. Для врахування в рейтинговій системі оцінювання балів за такі курси, вони мають змістовно відповідати певним темам силабусу, а їх проходження узгоджене з викладачем дисципліни. На підтвердження проходження неформального навчання студент має надати відповідний документ (сертифікат) із зазначенням назви курсів та їх обсягу в годинах. Визнання результатів неформальної освіти відбувається у порядку, визначеному у відповідному Положенні КПІ ім. Ігоря Сікорського: <https://osvita.kpi.ua/node/179>

Політика університету

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>

Політика використання штучного інтелекту

Політика використання штучного інтелекту та її принципи регламентуються наказом «Політика використання штучного інтелекту для академічної діяльності в КПІ ім. Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://osvita.kpi.ua/node/1225>.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Оцінювання та контрольні заходи

Рейтинг студента складається з балів, які він отримує за:

1. відповіді на семінарських заняттях;
2. реферат;
3. МКР

1. Відповіді на семінарських заняттях.

Ваговий бал – 5 балів при відповіді на одне питання. Максимальна кількість балів на всіх семінарських заняттях дорівнює $гсем = 5 \text{ балів} * 14 = 70 \text{ балів}$.

При відповіді на кожне питання студент отримує:

- «відмінно», повна відповідь (не менше 90% потрібної інформації) якщо при відповіді студент демонструє глибоке знання матеріалу, логічно і послідовно його викладає, дає обґрунтовані висновки, вільно оперує конкретними даними, з легкістю і переконливо відповідає на поставлені питання – 5 балів;
- «добре», достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації), або повна відповідь з незначними неточностями, відповідає на більшість з поставлених питань – 4 бали;
- «задовільно», неповна відповідь (не менше 60% потрібної інформації) та значні помилки, на поставлені питання відповідає слабо, або не відповідає взагалі – 3 бали;
- «незадовільно», відсутня робота на семінарі – 0 балів.

2. Реферат.

Ваговий бал – 20.

Критерії оцінювання:

- «відмінно», тема розкрита повною мірою (не менше 90% потрібної інформації), робота написана самостійно, відповідає встановленим вимогам та здана вчасно – 18–20 балів;
- «добре», тема розкрита не досить повно (не менше 75% потрібної інформації), наявні незначні відхилення від встановлених вимог, здана вчасно – 15–17 балів;

- «задовільно», тема розкрита погано та/або наявні суттєві відхилення від встановлених вимог та/або робота здана із суттєвою затримкою – 12–14 балів;
- «незадовільно», робота не відповідає вимогам на 12 балів – 0 балів.

3. Модульна контрольна робота.

Ваговий бал – 10.

Критерії оцінювання:

- «відмінно», тема розкрита повною мірою (не менше 90% потрібної інформації), робота написана самостійно, відповідає встановленим вимогам та здана вчасно – 9-10 балів;
- «добре», тема розкрита не досить повно (не менше 75% потрібної інформації), наявні незначні відхилення від встановлених вимог, здана вчасно – 7-8 балів;
- «задовільно», тема розкрита погано та/або наявні суттєві відхилення від встановлених вимог та/або робота здана із суттєвою затримкою – 6 балів;
- «незадовільно», робота не відповідає вимогам на 6 балів – 0 балів.

Заохочувальні бали (не більше 10 балів за усі види робіт):

- за науково-дослідницьку діяльність (участь у конференціях, «Днях науки ФСП», конкурсах студентських робіт, публікації);
- участь у факультетських олімпіадах з навчальної дисципліни та всеукраїнських олімпіадах.

Рейтингова оцінка з навчальної дисципліни доводиться до здобувачів на заліку під час заліково-екзаменаційної сесії.

Здобувачі, які мають рейтингову оцінку 60 і більше балів, отримують відповідну до набраного рейтингу оцінку без додаткових випробувань.

Зі здобувачами, які мають рейтингову оцінку менше 60 балів, а також з тими здобувачами, хто бажає підвищити свою рейтингову оцінку, викладач проводить семестровий контроль у вигляді залікової контрольної роботи або співбесіди.

Залік.

Ваговий бал – 100.

Залік передбачає відповідь студента на два питання. Питання є різними за змістом, відповідають тематиці лекцій, семінарів, самостійної роботи, питань з самоконтролю. Кожне питання оцінюється в 50 балів.

Критерії оцінювання:

- 48-50 балів - студент демонструє глибоке знання змісту навчального матеріалу, здатність до системного й міждисциплінарного аналізу проблем курсу; вільно й коректно використовує наукові поняття та терміни, формулює логічні, аргументовані висновки, виявляє власну обґрунтовану позицію щодо дискусійних питань;
- 43-47 бали - студент демонструє дуже добрий рівень засвоєння навчального матеріалу, добре орієнтується в основних темах курсу, здатний до аналізу та узагальнення; можливі поодинокі неточності у формулюваннях або прикладах, які не впливають суттєво на загальний рівень відповіді;
- 38-42 бали - студент демонструє достатньо повне розуміння основних тем і питань курсу. Використовує базову наукову термінологію, однак аналіз є переважно описовим; висновки сформульовані, але не завжди достатньо аргументовані;

- 33-37 бали - студент демонструє загальне уявлення про навчальний матеріал, але відповіді містять помітні неточності у визначеннях, прикладах або логіці викладу; застосування наукової термінології є обмеженим, аналітична складова виражена слабо;
- 30-32 бали - студент демонструє фрагментарні знання окремих тем курсу, орієнтується лише в частині ключових понять; відповіді неповні, поверхові, висновки недостатньо обґрунтовані;
- 0-29 балів - студент не орієнтується у ключових поняттях і проблематиці курсу; відповіді нелогічні або відсутні.

Умови позитивної проміжної атестації:

Для отримання «зараховано» з першої проміжної атестації студент повинен мати не менше ніж 10 балів, для отримання «зараховано» з другої проміжної атестації студент повинен мати не менше ніж 20 балів.

Умови допуску до заліку:

Умовою допуску студента до заліку є зарахування індивідуального семестрового завдання (реферату) та МКР.

Студент отримує найвищий рейтинг, якщо бере активну участь на проведених семінарських заняттях, переважно надає повні та аргументовані відповіді, логічно їх викладає, висловлює власну позицію з дискусійних питань, демонструє ознаки теоретичного мислення та соціологічної уяви.

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

Рейтингова оцінка здобувача (бали)	Університетська шкала оцінок рівня здобутих компетентностей (результатів навчання)
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно

Можливі відмітки у відомості семестрового контролю:

Не допущено	Невиконання умов допуску до семестрового контролю
Усунено	Порушення принципів академічної доброчесності або морально-етичних норм поведінки
Не з'явився	Здобувач, був допущений, але не з'явився на залік

Перегляд рейтингової системи оцінювання впродовж семестру

Перегляд РСО може здійснюватися за вмотивованою заявою здобувача, що вивчає ОК, органу студентського самоврядування або профспілкового комітету студентів, поданою на ім'я завідувача забезпечуючої кафедри. Процедура перегляду визначена у розділі 7 Положення про систему оцінювання результатів навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського https://osvita.kpi.ua/sites/default/files/downloads/Pologennia_RSO_2025.pdf

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Рекомендації студентам

Працюючи на лекції, студенту важливо застосовувати техніку конспектування основних понять, ознак, класифікацій, визначень, процедур, про які розповідатиме викладач. Якщо студент буде уважно слухати, фіксувати відповідний матеріал, потім прочитає цей текст, застосує його при вирішенні завдання чи підготовці до практичного заняття. Якщо після цього студент презентує свою обгрунтовану позицію (думку), критично оцінить позиції (думки) інших студентів, ставитиме питання викладачу та студентам – обсяг засвоєного ним навчального матеріалу і глибина його розуміння збільшуватиметься в рази.

Під час підготовки до практичного заняття студент має обов'язково опрацювати лекційний матеріал певної теми, бажано ознайомитись з додатковими ресурсами в мережі. При виникненні питань, виявленні незрозумілих положень необхідно обов'язково обговорити їх з викладачем. На семінарському занятті навіть добре підготовлений студент не повинен залишатись пасивним спостерігачем, а активно включатись у обговорення питання. Якщо ж студент не ознайомився з навчальним матеріалом, йому варто уважніше слухати виступаючих, і завдяки отриманій інформації намагатись компенсувати недоліки підготовки до заняття. Під час відповіді не треба боятись помилитись – одним з важливих завдань вивчення гуманітарних дисциплін є вироблення вміння логічно мислити і відповідно висловлювати власні думки. Однак, варто пам'ятати, що незнання матеріалу дисципліни є суттєвим недоліком роботи студента і буде негативно впливати на його загальний рейтинг. Відповідальне ставлення до підготовки на кожне семінарське заняття дає змогу не лише правильно засвоїти навчальний матеріал, але й оптимізувати процедуру проходження семестрового контролю.

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відеоконференцій та освітньої платформи Сікорський для дистанційного навчання в університеті.

Інклюзивне навчання

Допускається

Додаток 1

Питання для підготовки до модульної контрольної роботи:

1. Проаналізуйте зв'язок між трансформацією сучасної сім'ї та зростанням сімейних конфліктів.
2. Порівняйте різні підходи до розуміння сімейного конфлікту.
3. Складіть авторську класифікацію сімейних конфліктів на основі літератури.
4. Опишіть процедуру сімейної медіації та охарактеризуйте роль кожного етапу.
5. Оцініть роль медіатора у підтриманні балансу сил між сторонами.
6. Розгляньте кейс: конфлікт між батьками щодо опіки. Які техніки застосує медіатор?
7. Проаналізуйте вплив емоційних станів на динаміку сімейних переговорів.
8. Складіть приклад плану попередньої зустрічі медіатора зі сторонами.
9. Проаналізуйте особливості участі дітей у медіації в різному віковому періоді.
10. Опишіть ситуацію викривлення інформації у медіації та способи її подолання.
11. Порівняйте класичну, трансформативну та нарративну моделі медіації.
12. Оцініть значення технік активного слухання для налагодження довіри.
13. Поясніть, як невербальні сигнали впливають на процес медіації.
14. Проаналізуйте, які компетентності найбільш критичні для сімейного медіатора.

15. Порівняйте сімейну медіацію з судовими процедурами розлучення.
16. Розгляньте ситуацію: один із партнерів домінує в переговорах. Дії медіатора.
17. Оцініть переваги та обмеження сімейної медіації у конфліктах щодо розподілу майна.
18. Проаналізуйте міжнародні стандарти роботи з дітьми у медіації.
19. Охарактеризуйте сучасні виклики та бар'єри для розвитку сімейної медіації в Україні.
20. Розробіть власну модель покращення ефективності сімейної медіації.

Додаток 2

Теми рефератів

(одне завдання за вибором студента)

1. Трансформація сучасної сім'ї: соціологічний та психологічний аналіз.
2. Сімейні конфлікти у контексті змін гендерних ролей.
3. Теоретичні підходи до розуміння природи сімейних конфліктів.
4. Типологізація сімейних конфліктів: історична та сучасна перспектива.
5. Сімейна медіація як альтернативний спосіб вирішення спорів.
6. Принципи сімейної медіації та їх значення у практиці.
7. Процедура сімейної медіації: методологія, інструменти, виклики.
8. Психологічні особливості переживання конфлікту дітьми.
9. Роль дитини у процесі сімейної медіації: міжнародний досвід.
10. Попередній етап медіації як фундамент успішного процесу.
11. Емоційний інтелект медіатора: структура, розвиток, вплив.
12. Моделі сімейної медіації: порівняльний аналіз.
13. Базові техніки сімейної медіації та їх ефективність.
14. Невербальна комунікація медіатора як інструмент зниження напруги.
15. Професійна компетентність медіатора: стандарти та вимоги.
16. Етичні дилеми у сімейній медіації.
17. Викривлення інформації у сімейних конфліктах: психологічні механізми.
18. Розвиток сімейної медіації в Україні: стан, проблеми, перспективи.
19. Сімейна медіація в європейських країнах: моделі та законодавчі підходи.
20. Перспективи інтеграції сімейної медіації у систему захисту прав дітей.

Додаток 3

Питання для підготовки до заліку:

1. Основні тенденції трансформації сучасної сім'ї.
2. Поняття сімейного конфлікту.
3. Причини виникнення сімейних конфліктів.
4. Типологія сімейних конфліктів.
5. Принципи сімейної медіації.
6. Етапи процедури сімейної медіації.
7. Права та інтереси дітей у сімейних конфліктах.
8. Участь дитини у сімейній медіації: етичні вимоги.
9. Завдання попереднього етапу медіації.
10. Поняття емоційного інтелекту у медіації.
11. Основні моделі сімейної медіації.
12. Техніки активного слухання.
13. Невербальна комунікація медіатора.

14. Особливості перефразовування та резюмування.
15. Професійні компетентності сімейного медіатора.
16. Роль медіатора в регуляції емоцій сторін.
17. Хибні способи передачі інформації в конфлікті.
18. Відмінності сімейної медіації від інших способів вирішення спорів.
19. Стан розвитку сімейної медіації в Україні.
20. Міжнародні тенденції у сфері сімейної медіації.

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено доцентом, к.філос.н., доцентом Коломієць Тетяною Володимирівною, викладачем кафедри соціології Бахановим Олексієм Юрійовичем

Ухвалено кафедрою соціології (протокол № 14 від 23.06.2025).

Погоджено Методичною комісією факультету соціології і права (протокол № 4 від 24.06.2025)